

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը

ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԳԱՐԵԳԻՆ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 499.9-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

24 դեկտեմբերի 2013թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Ֆ. Թոխյանի, Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ /գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում՝

դիմողի ներկայացուցիչ, փաստաբան Մ. Զիլֆուղարյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի փորձաքննության վարչության խորհրդատու Ս. Թևանյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 69-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Գարեգին Հովսեփյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Գ. Հովսեփյանի՝ 15.08.2013թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 1998 թվականի հուլիսի 1-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 1-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 12-ից:

Օրենսգրքի վիճարկվող դրույթները ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում լրացվել են ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2004 թվականի դեկտեմբերի 14-ին ընդունված, ՀՀ Նախագահի կողմից 2005 թվականի հունվարի 18-ին ստորագրված և 2005 թվականի փետրվարի 10-ին ուժի մեջ է մտած՝ «ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-57-Ն ՀՀ օրենքով:

Օրենսգրքի՝ «Օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռի ճանաչման պայմանները և մերժման հիմքերը» վերտառությամբ 499.9-րդ հոդվածը սահմանում է.

«1. Օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռի ճանաչման վերաբերյալ որոշում կայացնելիս սույն օրենսգրքի 499.8-րդ հոդվածի երրորդ մասով իրավասու Հայաստանի Հանրապետության դատարանները պարզում են, թե որքանով են պահպանված համապատասխան միջազգային պայմանագրով նախատեսված այն պայմանները, որոնք ճանաչման վերաբերյալ որոշում կայացնելու հիմք են:

Այդ պայմանների պահպանված լինելը, ինչպես նաև տվյալ միջազգային պայմանագրով դատավճռի ճանաչումը և կատարումը մերժելու հիմքերի բացակայությունը հիմք են օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճիռը Հայաստանի Հանրապետությունում ճանաչելու որոշում կայացնելու և ի կատար ածման ներկայացնելու համար:

2. Օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռի ճանաչումը կարող է մերժվել Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով նախատեսված հիմքերով՝ նկատի ունենալով նաև կիրառվող միջազգային պայմանագրի վերաբերյալ սահմանված կարգով Հայաստանի Հանրապետության արած հայտարարությունները կամ վերապահումները, ինչպես նաև, եթե՝

1) արարքը, որի համար անձը դատապարտվել է, Հայաստանի Հանրապետության օրենքով քրեորեն պատժելի չէ.

2) դատավճռով որպես պատիժ նախատեսված է մահապատիժ»:

2. Քննության առարկա գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետևյալին. Ռուսաստանի Դաշնության Մոսկվայի քաղաքային դատարանի 23.11.2004թ. դատավճռով ՀՀ քաղաքացի Գ.Հովսեփյանը մեղավոր է ճանաչվել ՌԴ քրեական օրենսգրքի 162-րդ հոդվածի 2-րդ մասով և 222-րդ հոդվածի 2-րդ մասով: Գ.Հովսեփյանի նկատմամբ վերջնական պատիժ է նշանակվել 12 տարի ժամկետով ազատազրկում և տուգանք՝ 10.000 ռուբլու չափով: Հայաստանի Հանրապետության և Ռուսաստանի Դաշնության արդարադատության նախարարությունների երկկողմ համաձայնության հիման վրա դատապարտյալ Գ.Հովսեփյանը հետագա պատիժը կրելու համար փոխանցվել է Հայաստանի Հանրապետությանը: ՀՀ Գլխավոր դատախազության պատիժների և հարկադրանքի այլ միջոցների կիրառման օրինականության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող վարչությունը 21.08.2009թ. միջնորդություն է ներկայացրել Երևանի Էրեբունի և Նուբարաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարան՝ Գ. Հովսեփյանի վերաբերյալ ՌԴ Մոսկվայի քաղաքային դատարանի 23.11.2004թ. կայացված դատավճիռը ճանաչելու, ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխանեցնելու և ի կատար ածելու մասին:

Երևանի Էրեբունի և Նուբարաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 10.09.2009թ. որոշմամբ բավարարվել է վերոնշյալ միջնորդությունը: Գ. Հովսեփյանի նկատմամբ ՌԴ Մոսկվայի քաղաքային դատարանի 23.11.2004թ. դատավճռով հաստատված և ՌԴ քրեական օրենսգրքի

162-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված արարքը համապատասխանեցվել է 18.04.2003թ. ընդունված՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 175-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին և 4-րդ կետերին, իսկ ՌԴ քրեական օրենսգրքի 222-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված արարքը համապատասխանեցվել է 18.04.2003թ. ընդունված՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 235-րդ հոդվածի 2-րդ մասին, և պատիժը թողնվել է անփոփոխ:

Դատապարտյալ Գ.Հովսեփյանը և նրա պաշտպանը Երևանի Էրեբունի և Նուբարաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի վերոնշյալ որոշման դեմ 06.08.2012թ. ներկայացրել են վերաքննիչ բողոք, որով խնդրել են վերոնշյալ որոշումը վերացնել և պատժաչափի մասով համապատասխանեցնել մինչև ՀՀ ԱԺ կողմից 09.06.2004թ. ընդունված՝ «ՀՀ քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի օրինական ուժի մեջ մտնելը գործող ՀՀ քրեական օրենսգրքի 175-րդ հոդվածի 2-րդ մասի պատժաչափին և Գ. Հովսեփյանի նկատմամբ նշանակված պատիժը կրճատել 2 տարի ժամկետով:

ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի 12.10.2012թ. որոշմամբ վերոնշյալ վերաքննիչ բողոքը բավարարվել է, Երևանի Էրեբունի և Նուբարաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 10.09.2009թ. որոշումը բեկանվել է և կայացվել նոր որոշում օտարերկրյա դատարանի դատավճիռը ճանաչելու, ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխանեցնելու և ի կատար ածելու վերաբերյալ ՀՀ Գլխավոր դատախազության միջնորդությունը բավարարելու մասին: Ըստ ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի որոշման՝ Գ. Հովսեփյանի նկատմամբ ՌԴ Մոսկվայի քաղաքային դատարանի 23.11.2004թ. դատավճիռը համապատասխանեցվել է ՌԴ քրեական օրենսգրքի համապատասխան հոդվածներով նախատեսված արարքների կատարման պահին գործող ՀՀ քրեական օրենսգրքի համապատասխանաբար՝ 175-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին և 4-րդ կետերին և նույն օրենսգրքի 235-րդ հոդվածի 2-ին մասին /ՌԴ Մոսկվայի քաղաքային դատարանի դատավճռով դիմողին վերագրվող արարքները կատարվել են համապատասխանաբար՝ 2004թ. մարտի 1-ին և 2004թ. մարտի 16-ին/: Գ.Հովսեփյանի նկատմամբ վերջնական պատիժ է սահմանվել ազատազրկում 10 տարի ժամկետով:

ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի 12.10.2012թ. որոշման դեմ բերվել է վճռաբեկ բողոք: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 18.04.2013թ. որոշմամբ վերոնշյալ վճռաբեկ բողոքը բավարարվել է, բեկանվել է ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի 12.10.2012թ. որոշումը և օրինական ուժ է տրվել Երևանի Էրեբունի և Նուբարաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 10.09.2009թ. որոշմանը:

3. Դիմողը, արձանագրելով, որ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթներն իր նկատմամբ կիրառվել են ՀՀ վճռաբեկ դատարանի կողմից այդ դրույթներին տրված և դրանց սահմանադրաիրավական բովանդակությունից տարբերվող մեկնաբանությամբ, գտնում է, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածի դրույթներն այնքանով, որքանով վերաբերում են օտարերկրյա պետությունների դատավճիռների ճանաչմանը՝ պատասխանատվություն սահմանող կամ պատասխանատվությունը խստացնող օրենքներին հետադարձ ուժ տալու առումով, հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 22-րդ հոդվածին և 42-րդ հոդվածի 3-րդ մասին:

Իր դիրքորոշումը հիմնավորելու համար դիմողը փաստարկում է, որ. «ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածով սահմանված՝ օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռի՝ ՀՀ-ում ճանաչելու մասին որոշում կայացնելիս /այդ թվում նաև պատժի մասով/ այն դատապարտյալի փոխանցման պահին գործող ՀՀ քրեական օրենսգրքի համապատասխան դրույթներին համապատասխանեցնելու վերաբերյալ վերոնշյալ մեկնաբանությունը չի բխում ինչպես ՀՀ Սահմանադրության 22-րդ և 42-րդ հոդվածների, այնպես էլ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 12-րդ և 13-րդ հոդվածների պահանջներից:

«...Օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճիռը ՀՀ-ում ճանաչելու մասին որոշում կայացնելիս /այդ թվում նաև պատժի մասով/ այն դատապարտյալի փոխանցման պահին գործող ՀՀ քրեական օրենսգրքին համապատասխանեցնելու վերաբերյալ մեկնաբանությունը կիրառելիս կարող են խախտվել ինչպես ՀՀ Սահմանադրության, այնպես էլ միջազգային կոնվենցիաների հիմնարար սկզբունքները»:

Դիմողը, որպես փաստարկ, ներկայացնում է նաև հետևյալը. «Օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռի ճանաչման և համապատասխանեցման ժամանակ դատապարտյալի փոխանցման պահին գործող ՀՀ քրեական օրենսգրքի դրույթների կիրառումը կարող է աբսուրդի հասնել, օրինակ այն դեպքում, երբ արարքը, որի համար օտարերկրյա պետությունում դատապարտվել է փոխանցման ենթակա անձը, այն կատարելու պահին ՀՀ-ում հանցավոր չի համարվել և դրա հանցավորությունը սահմանվել է միայն փոխանցման պահին գործող քրեական օրենսգրքով /ասենք հանցանքը կատարելու պահից 3-4 տարի անց ընդունված օրենքով/:

Ստացվում է այնպես, որ եթե դատապարտյալ Գ.Հովսեփյանը հետագա պատիժը կրելու համար ՀՀ-ին հանձնվեր մինչև ՀՀ քրեական օրենսգրքի 175-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված առավելագույն պատժաչափի խստացումը, երբ որ այն 8/ուր/ տարի էր կազմում, ապա համապատասխանեցման ժամանակ նրա նկատմամբ ազատազրկման ձևով նշանակված պատժաչափը /10 տարի/ Կոնվենցիաների համապատասխան դրույթների կիրառմամբ պետք է նվազեցվեր, իսկ եթե նա հանձնվել է ՀՀ-ում պատիժը խստացնող օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո, ապա այդ խստացնող օրենքին պետք է հետադարձ ուժ տրվի և նրա պատիժը թողնվի անփոփոխ:

Անվիճելի է նաև այն փաստը, որ եթե ՀՀ քաղաքացի Գ.Հովսեփյանը ՌԴ-ում կատարած այդ նույն արարքների համար հայտնաբերվեր և դատապարտվեր Հայաստանի Հանրապետությունում, ապա նրա նկատմամբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 175-րդ հոդվածի 2-րդ մասով պատիժ նշանակելիս չէր կարող կիրառվել պատիժը խստացնող օրենքը և ուրիշ տարուց ավելի պատիժ նշանակվել»:

4. Պատասխանող կողմը, առարկելով դիմողի փաստարկներին, գտնում է, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 22-րդ և 42-րդ հոդվածներին: Որպես իր դիրքորոշման հիմնավորում՝ պատասխանող կողմը, արձանագրելով, որ օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռի ճանաչումը և կատարումը նպատակ է հետապնդում ապահովելու համապատասխան պետության իրավասու մարմինների կողմից կոնկրետ

հանցագործություն կատարելու մասին ապացուցված մեղադրանքի հիման վրա արդեն իսկ նշանակված պատժի կրման՝ **Հայաստանի Հանրապետության տարածքում շարունակումը**, գտնում է, որ տվյալ իրավահարաբերության շրջանակներում չի կարող խոսք լինել արարքի որակման կամ պատժի նշանակման մասին:

Վկայակոչելով և վերլուծելով 1983 թվականի մարտի 21-ին Ստրասբուրգում ստորագրված՝ «Դատապարտյալների փոխանցման մասին» և 1998 թվականի մարտի 6-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «Ազատազրկման դատապարտվածներին հետագա պատիժը կրելու համար հանձնման մասին» կոնվենցիաների համապատասխան հոդվածները՝ պատասխանող կողմը գտնում է նաև, որ օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռով նշանակված պատժի կրումը **Հայաստանի Հանրապետության տարածքում շարունակելու** համատեքստում տվյալ կոնվենցիոն հոդվածները վերաբերում են **տվյալ պահին Հայաստանի Հանրապետությունում գործող օրենսդրությանը**, որ սույն գործով դիմողի մտահոգությունների առարկա հանդիսացող և համանման այլ հարցերի պատասխանները տրված են վերը նշված կոնվենցիաներով, որոնք բացառում են տվյալ ոլորտում օրենսդրական անհամապատասխանություններից բխող խտրականության դրսևորումները, ապահովում են քրեական պատասխանատվության հիմնական նպատակների իրականացումը, այն է՝ պատժիչ-կանխարգելիչ գործառույթի և պատժի անխուսափելիության ապահովումը, որ հավասարակշռում են դատապարտող և կատարող պետությունների շահերը՝ մի կողմից ապահովելով նշանակված պատժի ամբողջական կիրառումը՝ առանց պատժի կրումից կամ ողջ ծավալով պատժի կրումից խուսափելու հնարավորության, մյուս կողմից՝ բացառելով օրենսդրական անհամապատասխանությունների արդյունքում նշանակվածից ավելի խիստ պատիժ կրելու հնարավորությունը:

Միաժամանակ, պատասխանող կողմը, գտնելով, որ ՀՀ Սահմանադրության 22-րդ և 42-րդ հոդվածները նյութաիրավական բովանդակություն ունեն, մինչդեռ օրենսգրքի վիճարկվող նորմը դատավարական նորմ է և դուրս է ՀՀ Սահմանադրության նշված հոդվածների կարգավորման շրջանակներից, հարկ է համարում նշել, որ ՀՀ Ազգային ժողովում շրջանառության մեջ դրված՝ ՀՀ քրեական

դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծում քրեական գործերով իրավական օգնության միջպետական հարաբերությունների հետ կապված հարցերի կարգավորումը ներառված չէ այն հիմնավորմամբ, որ դրանք իրենց բնույթով քրեադատավարական հարաբերություններ չեն և ենթակա են առանձին իրավական կարգավորման:

5. Գործին առնչվող դատական ակտերի ուսումնասիրությունը վկայում է այն մասին, որ թեև դատարանները վկայակոչել են ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածն ամբողջությամբ, այդուհանդերձ, սահմանադրական դատարանը, հիմք ընդունելով իր՝ 04.04.2008թ. ՄԴՈ-747 որոշման մեջ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները, գտնում է, որ տվյալ դեպքում դատարանները դիմողի նկատմամբ **կիրառել են միայն օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածի 1-ին մասի նորմը**, քանի որ միայն այդ նորմն է դիմողի նկատմամբ առաջացրել իրավական հետևանքներ:

Հաշվի առնելով վերը նշված հանգամանքը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սույն գործի վարույթը մասամբ՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածի 2-րդ մասի դրույթների մասով, ենթակա է կարճման:

6. Անդրադառնալով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածի 1-ին մասի դրույթների սահմանադրականությանը՝ սույն գործի քննության շրջանակներում սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Հայաստանի Հանրապետությունն անդամակցում է 1998 թվականի մարտի 6-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ «Ազատագրկման դատապարտվածներին հետագա պատիժը կրելու համար հանձնման մասին» /ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից վավերացվել է 23.02.2000թ. Ն-056-2 որոշմամբ/ և 1983 թվականի մարտի 21-ին Ստրասբուրգում ստորագրված՝ «Դատապարտյալների փոխանցման մասին» /ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից վավերացվել է 21.03.2001թ. Ն-161-2 որոշմամբ/ կոնվենցիաներին: Նշված կոնվենցիաներում ամրագրված պարտավորությունների՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ գործերով ՀՀ սահմանադրական դատարանը համապատասխանաբար՝ 1999թ. դեկտեմբերի 21-ին և 2000թ. նոյեմբերի 24-ին

կայացրել է ՄԴՈ-198 և ՄԴՈ-264 որոշումները, որոնցով վերը նշված կոնվենցիաներում ամրագրված պարտավորությունները ճանաչել է ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանող:

Հաշվի առնելով պատասխանող կողմի մատնանշած այն փաստարկը, որ օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռի ճանաչումը և կատարումը նպատակ է հետապնդում ապահովելու համապատասխան պետության իրավասու մարմինների կողմից կոնկրետ հանցագործություն կատարելու մասին ապացուցված մեղադրանքի հիման վրա արդեն իսկ նշանակված **պատժի կրման՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում շարունակումը**, ինչպես նաև «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի հիման վրա կարևորելով դիմողի նկատմամբ կայացված դատական ակտերով օրենսգրքի վիճարկվող դրույթների կիրառման գնահատման հարցը, սույն գործի շրջանակներում սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում անդրադառնալ դատապարտյալների փոխանցման ընթացակարգի մի քանի հարցերի: Այսպես, ինչպես 1998 թվականի մարտի 6-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ Ազատագրկման դատապարտվածներին հետագա պատիժը կրելու համար հանձնման մասին կոնվենցիան, այնպես էլ 1983 թվականի մարտի 21-ին Ստրասբուրգում ստորագրված՝ Դատապարտյալների փոխանցման մասին կոնվենցիան, նախատեսելով պայմանագրի կողմ հանդիսացող պետության տարածքում դատապարտված անձին պատժի կատարման /հետագա կրման/ նպատակով պայմանագրի կողմ հանդիսացող մեկ այլ պետությանը փոխանցելու հնարավորություն, սահմանում են նաև դատավճռի կատարումն ապահովելու նպատակով անհրաժեշտ դատավարական գործողությունների իրականացման ընթացքում իրավասու մարմինների իրավագործության սահմանները, այդ թվում՝ նաև **դատավճռով նշանակված պատիժը փոխելու առումով**: Դիտարկվող երկու միջազգային պայմանագրերն էլ դատավճռի կատարման պետությանը պարտավորեցնում են պատժի կատարումն ապահովելիս ղեկավարվել համապատասխան օտարերկրյա պետության կողմից կայացված դատավճռով կիրառված պատժամիջոցի իրավական բնույթով և տևողությամբ, ինչպես նաև իրավասություն են վերապահում փոփոխության ենթարկել դատավճռով նշանակված պատժի ժամկետն այն դեպքում, երբ դատավճռի կատարման

պետության ներպետական օրենսդրությամբ նույն արարքի համար նախատեսված առավելագույն պատժաչափն ավելի մեղմ է, քան դատավճռի կայացման պետության դատարանի կողմից նշանակված պատժաչափը:

Ակնհայտ է, որ դատավճռի կատարման պետությունը չի կարող ապահովել փոխանցված դատապարտյալի նկատմամբ դատավճռի կայացման պետության կողմից սահմանված պատժի կատարումը կամ հետագա կրումն առանց ճանաչելու օտարերկրյա դատարանի դատավճիռը և առանց այն ներպետական օրենսդրությանը համապատասխանեցնելու: Այսպիսով, դատավճռի կատարման պետության կողմից իրականացվող պատժի կատարման /հետագա կրման/ ապահովման գործընթացը ներառում է երեք բաղադրիչ՝ օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռի ճանաչում, օտարերկրյա պետության դատարանի դատավճռի ներպետական օրենսդրությանը համապատասխանեցում և դատավճռի ի կատար ածում:

Այս կապակցությամբ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նշել, որ սույն գործի շրջանակներում առաջին աստիճանի դատարանը 10.09.2009թ. որոշում է կայացրել Գ. Հովսեփյանի վերաբերյալ ՌԴ Մոսկվայի քաղաքային դատարանի 23.11.2004թ. դատավճիռը ՀՀ օրենսդրությանը համապատասխանեցնելու մասին: Փաստորեն, առաջին աստիճանի դատարանը չի անդրադարձել Գ. Հովսեփյանի վերաբերյալ ՌԴ Մոսկվայի քաղաքային դատարանի դատավճիռը ՀՀ-ում ճանաչելու և ի կատար ածելու հետ կապված հարցերին, իսկ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, իր հերթին, պատշաճ ուշադրություն չի դարձրել այդ հանգամանքին: Ավելին, ՀՀ վճռաբեկ դատարանը չի պարզել նաև այն հանգամանքը, թե Գ. Հովսեփյանին ՀՀ փոխանցելուց հետո 1983 թվականի մարտի 21-ին Ստրասբուրգում ստորագրված՝ Դատապարտյալների փոխանցման մասին կոնվենցիայի որ հոդվածն է կիրառվել, ՀՀ առաջին աստիճանի դատարանն ապահովել է ՌԴ դատարանի դատավճռի կատարման շարունակությունը, թե կատարել է ՌԴ դատարանի **դատավճռի փոխարկում**: Դրանց պարզաբանումը տվյալ պարագայում իրենից առանձնակի կարևորություն է ներկայացնում հետևյալ պատճառաբանությամբ. դատավճռի կատարման պետության իրավասու մարմնի իրավագործության սահմանափակումները կախված են օտարերկրյա պետության դատավճռի ճանաչման «եղանակի» կամ «ձևի» ընտրությունից: 1983 թվականի

մարտի 21-ին Ստրասբուրգում ստորագրված՝ Դատապարտյալների փոխանցման մասին կոնվենցիան նախատեսում է օտարերկրյա պետության դատավճռի ճանաչման երկու եղանակ, որոնք նախատեսված են կոնվենցիայի համապատասխանաբար՝ 10-րդ և 11-րդ հոդվածներում. դատավճռի կատարման շարունակության ապահովման միջոցով դատավճռի ճանաչում և **փոխարկման կամ կոնվերսիայի միջոցով** դատավճռի ճանաչում: Համապատասխան կոնվենցիոն դրույթների մեկնաբանությունից պարզ է դառնում, որ դատավճռի փոխարկումն ավելի լայն իրավագործության շրջանակներ է նախատեսում դատավճռի կատարման պետության դատարանի համար, քան դատավճռի կատարման շարունակության ապահովումը: Դատավճռի կատարումը շարունակելու դեպքում դատավճռի կատարման պետությունը պարտավոր է ղեկավարվել դատավճռի կայացման պետության կայացրած դատավճռի իրավական բնույթով և տևողությամբ: Դատավճռի կատարման պետությունը կարող է պատժամիջոցը դատական կամ վարչական որոշմամբ հարմարեցնել /համապատասխանեցնել/ իր օրենսդրությամբ նման բնույթի հանցագործությունների համար նախատեսված պատժին կամ այլ պատժամիջոցներին միայն երկու դեպքում՝ եթե պատժամիջոցի բնույթը և տևողությունը չեն համապատասխանում վճռի կատարման պետության օրենսդրությանը կամ եթե այդ է պահանջում վերջինիս օրենսդրությունը: **Իսկ դատավճռի փոխարկման պարագայում կիրառվում են դատավճռի կատարման պետության օրենսդրությամբ նախատեսված ընթացակարգերը:** Դատավճռի կատարման պետության դատարանի իրավագործությունը միայն սահմանափակված է այն մասով, որ վերջինս չի կարող խստացնել դատապարտյալի քրեաիրավական վիճակը, չի կարող հաշվի առնել ներպետական օրենսդրությամբ տվյալ հանցագործության համար նախատեսված նվազագույն պատիժը, ինչպես նաև չի կարող ազատազրկման հետ կապված պատժամիջոցը փոխարինել դրամական տուգանքով: Նույն կոնվենցիայի 9-րդ հոդվածի առաջին մասի երկրորդ կետը սահմանում է, որ դատավճիռը փոխարկվում է դատական կամ վարչական ընթացակարգերի միջոցով՝ դատապարտող պետության կողմից նշանակված պատժամիջոցը փոխարինելով կատարող պետության օրենքով միևնույն արարքի համար նախատեսված պատժամիջոցով:

Վերը նշված կոնվենցիոն դրույթներից բխում է, որ, ի տարբերություն դատավճռի համապատասխանեցման, դատավճռի փոխարկման ընթացակարգի շրջանակներում դատավճռի կատարման պետության դատարանն ըստ էության կայացնում է նոր դատավճիռ, հետևաբար՝ **որոշում է փոխանցված անձի կատարած արարքի /արարքների/ հանցավորությունը և պատժելիությունը ներպետական օրենսդրության համաձայն:**

Այդ կապակցությամբ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ դիմումի, դիմումին կից ներկայացված փաստաթղթերի, ինչպես նաև ՀՀ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական վարչության՝ ի պատասխան 27.11.2013թ. ՄԴԱ-29 գրության տրամադրած՝ դատապարտյալ Գ. Հովսեփյանի՝ ՌԴ-ից հետագա պատիժը կրելու համար Հայաստանի Հանրապետություն տեղափոխելու վերաբերյալ պահանջված փաստաթղթերի պատճենների ուսումնասիրությունից պարզ չի դառնում, թե Գ. Հովսեփյանին Հայաստանի Հանրապետություն փոխանցելուց հետո վերը նշված կոնվենցիայի որ հոդվածն է կիրառվել՝ **ՀՀ առաջին ստյանի դատարանն ապահովել է ՌԴ դատարանի դատավճռի կատարման շարունակությունը, թե կատարել է ՌԴ դատարանի դատավճռի փոխարկում:** .

Դիտարկվող կոնվենցիայի մասնակից պետությունների՝ օտարերկրյա պետության դատավճռի ճանաչման եղանակի ընտրության փորձի ուսումնասիրությունից բխում է, որ օտարերկրյա պետության դատավճռի ճանաչման եղանակի ընտրությունը կարող է ի սկզբանե արվել կոնվենցիայի վավերացման փուլում՝ պետության կողմից արված համապատասխան հայտարարության կամ վերապահման ձևով /օրինակ՝ Գերմանիա, Ավստրիա/: Այս կապակցությամբ սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ դիտարկվող կոնվենցիան **ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից վավերացվել է առանց որևէ հայտարարության կամ վերապահման:**

Վերոնշյալ կոնվենցիայի մի շարք մասնակից պետություններ օտարերկրյա պետության դատավճռի ճանաչման եղանակի ընտրության հարցը կարգավորում են ներպետական օրենսդրությամբ /օրինակ՝ Նիդեռլանդներ/: Այս կապակցությամբ սահմանադրական դատարանը փաստում է նաև, որ

օտարերկրյա պետության դատավճռի ճանաչման իրավահարաբերությունները ՀՀ ներպետական օրենսդրության շրջանակներում կարգավորվում են ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի միայն 499.8-րդ և 499.9-րդ հոդվածներով, որոնք օտարերկրյա պետության դատավճռի ճանաչման եղանակի ընտրության հարցի իրավակարգավորում չեն նախատեսում:

Դիտարկվող կոնվենցիայի 9-րդ հոդվածի երկրորդ մասը նախատեսում է, որ կատարող պետությունը, խնդրանքի դեպքում, նախքան դատապարտյալի փոխանցումը, դատապարտող պետությանը տեղեկացնում է, թե նշված ընթացակարգերից որն է կիրառելու:

Վերը նշվածի կապակցությամբ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական վարչության՝ ի պատասխան 27.11.2013թ. ՄԴԱ-29 գրության, տրամադրած՝ դատապարտյալ Գ. Հովսեփյանի՝ ՌԴ-ից հետագա պատիժը կրելու համար Հայաստանի Հանրապետություն տեղափոխելու վերաբերյալ պահանջվող փաստաթղթերի պատճեններում **բացակայում է օտարերկրյա պետության դատավճռի ճանաչման եղանակի ընտրության մատնանշումը:**

Ընդ որում, սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նշել, որ Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի՝ Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններին ուղղված՝ «Դատապարտյալների փոխանցման մասին կոնվենցիայի գործնական կիրառման վերաբերյալ» թիվ R (92) 18 հանձնարարականն առաջարկում է անդամ պետություններին ընդունել դատապարտյալի փոխանցման հարցմանը համաձայնություն տալու չափորոշիչների վերաբերյալ ուղեցույց, որը պետք է ներառի նշում այն մասին, թե պետությունը կիրառելու է դիտարկվող կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով նախատեսված՝ դատավճռի կատարման շարունակության ապահովումը, թե 11-րդ հոդվածով նախատեսված՝ դատավճռի փոխարկումը: Այս կապակցությամբ կարևորվում է դատապարտյալին պատժի կատարման /հետագա կրման/ համար իր քաղաքացիության երկիր փոխանցելու նպատակով դատավճռի կայացման և դատավճռի կատարման պետությունների միջև փոխանցման և պատժի կատարման

/հետագա կրման/ բոլոր պայմանների, մասնավորապես՝ դատավճռի կատարման շարունակության ապահովման կամ դատավճռի փոխարկման ձևով պատժի կատարման /հետագա կրման/ ապահովման վերաբերյալ պայմանների մասին պայմանավորվածությունն ձեռք բերելը, որի շնորհիվ հետագայում տվյալ պետությունը կխուսափի դատավճռի կատարման պետության իրավասու մարմնի /դատարանի/ կողմից դատավճռի կայացման պետության դատարանի կողմից կայացրած դատավճիռը փոփոխության ենթարկելու իրավագործության շրջանակների՝ շահագրգիռ անձանց տեսանկյունից անորոշության, ինչպես նաև ներպետական օրենսդրության կիրառման հետ կապված հետևանքներից:

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նաև նշել, որ դատապարտյալին պատժի կատարման /հետագա կրման/ համար իր քաղաքացիության երկիր փոխանցելու նպատակով դատավճռի կայացման և դատավճռի կատարման պետությունների միջև փոխանցման և պատժի կատարման /հետագա կրման/ բոլոր պայմանների վերաբերյալ փոխհամաձայնության ձեռքբերումը հնարավորություն կընձեռի նաև խուսափել օրենքի առջև բոլորի հավասարության սահմանադրական սկզբունքի ապահովման հետ կապված խնդիրներից: Մասնավորապես, սահմանադրական դատարանը չի բացառում այնպիսի իրավիճակի առաջացման հնարավորությունը, երբ փոխանցման ենթակա են մեկից ավելի դատապարտյալներ, որոնք դատավճռի կայացման պետության կողմից դատապարտվել են նույն քրեական գործի շրջանակներում, օրինակ՝ խմբակային հանցագործության համար, և նրանց բոլորին դատավճռի կատարման պետություն փոխանցելու վերաբերյալ պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել պետությունների միջև, սակայն դատապարտյալների փաստացի փոխանցումը միաժամանակ չի կատարվել. դատապարտյալներից մեկը փոխանցվել է դատավճռի կատարման պետություն այն ժամանակ, երբ գործում էր ավելի խիստ պատիժ նախատեսող քրեական օրենսդրություն, իսկ մյուս դատապարտյալը /դատապարտյալները/ փոխանցվել է /են/ ավելի մեղմ պատիժ նախատեսող քրեական օրենսդրության գործողության ժամանակ. հանգամանքներ, որոնց վրա սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում հրավիրել իրավակիրառողի ուշադրությունը:

7. Հաշվի առնելով վերոգրյալը, ինչպես նաև այն հանգամանքը, որ օտարերկրյա պետությունում դատապարտված անձի փոխանցման ժամանակ կատարող պետության իրավասու մարմինների գործառույթները, այդ թվում՝ դատավճռի համապատասխանեցումը ներպետական օրենսդրությանը, կանոնակարգված են միջազգային պայմանագրերով, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ դիմողի փաստարկները, ըստ էության, առնչվում են ՀՀ վճռաբեկ դատարանի կողմից **միջազգային պայմանագրերի կիրառման իրավաչափության հարցին:**

Սահմանադրական դատարանն **անհրաժեշտ է համարում ՀՀ Սահմանադրության 6-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված՝ վավերացված միջազգային պայմանագրերի նորմերի՝ օրենքների նորմերի նկատմամբ գերակա իրավաբանական ուժի սկզբունքային պահանջի, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության կողմից ստանձնված միջազգային պարտավորությունների պատշաճ կատարումը:** Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ այդ պահանջների կատարումը խնդրո առարկա իրավիճակում կբացառի օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածի կիրառման ոլորտում շահագրգիռ անձանց կարծիքով առաջացող անորոշությունը՝ կապված արարքի կատարման պահին գործող օրենքը կիրառելու և իրավական ակտի հետադարձության վերաբերյալ սկզբունքների կիրառման հետ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 32, 60, 63, 64 և 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց:**

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածի 1-ին մասի դրույթները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. «Քաղաքացի Գարեգին Հովսեփյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը մասամբ՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 499.9-րդ հոդվածի 2-րդ մասի դրույթների մասով, կարճել:

3. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

24 դեկտեմբերի 2013 թվականի
ՍԴՈ-1134